

A magántulajdon

A Royal kávéházban ücsörögtem Max Peshkinnel – ezúttal hadd nevezzem így. Fiatal voltam, nemrég érkeztem Lengyelországból, neki pedig, az egykori anarchista németnek épp akkoriban jelentek meg az emlékiratai három kötetben. A harmincas években az anarchista mozgalmak már „lefutottak” az Egyesült Államokban (hogy Peshkint idézzem), de még létezett az öregek egy maréknyi csoportja, akik jiddis nyelven saját lapot jelentettek meg. Max Peshkin ebédre hívott meg, és ajándékba elhozta a könyvét. Alacsony, tejfehér hajú, kerek, piros képű emberke volt, még mindig élénken csillogó szemmel.

Hagymás zsemle mellett ettünk savanykás mártással, pohárból ittuk a kávé.

– Ide szoktunk járni, valamikor régen – mondta Peshkin. – Mára a szocialisták már teljesen kiégtek. A régi frázisokat hajtogatják, de minden eszme kiveszett belőlük. Ami meg a kommunistákat illeti, reggelente elolvassák a Vörös Újságot, és azt ismételtetik, mint a szentírást. Tegnap még Buharin volt a hős vezér, ma árulónak kiáltják ki. Ha az újság Sztálint ellenségnek, veszett kutyanak titulálná, ugyanúgy visszaszajkóznák. Az anarchisták másképp működtek. Az anarchizmus mindig az emberek egyéniségét vette célba – még a legbutábbaknak is volt bizonyos egyéni szabadsága. Amikor a kilencvenes évek elején Amerikába jöttem, az igazi anarchizmus már hanyatlóban volt, bár egyfolytában a chicagói Heymarketen lezajlott tiltakozó gyűlésről beszéltek, és arról a négyről, akiket felakasztottak: Speisről, Parsonról, Fescherről és Engelről. A marxisták kerültek előtérbe. De a Lower East Side zsidó közösségeiben az anarchizmus tovább virágzott. Voltak, akik nem akarták megvárni a teljes tőke-koncentrációt, és Kautsky és De Leon mindenkit feltűzött, hogy íme, elkövetkezett a forradalom pillanata. Igaz, hogy New Yorkban nem akadt egy vérbeli ideológusunk, vezetőnk, de megkaptuk a Londonban megjelenő írásokat, amikben Kropotkint állították élénk teljes dicsőfényben. És emellett még jöttek látogatók Oroszországból, Németországból, néha még Spanyolországból is. A gyűléseinket rendre tömegek hallgatták végig. A legtöbb Oroszországból származó küldött jiddisül beszélt. Elég forrófejűek voltunk ahhoz, hogy elhiggyük, ha elhajigálunk néhány bombát, a tömegek egy emberként kelnek fel, hogy elsöpörjék a kormányokat.

Nem kell mondanom, az anarchizmus számos különböző eszme és mozgalom fedőneve volt. Mert például nagy különbség volt Proudhon és Bakunin között. Ami Stirnert illeti, az külön történet. Mielőtt Amerikába jöttek volna, egyetemi hallgató voltam. Ezeket az elméleti szerzőket mind végigolvastam, előbb Oroszországban, később Angliában. Csakhogy a Lower East Side-on az emberek egymás létezéséről is alig tudtak. Ők belső szükségletből váltak anarchistává. „Le a zsarnokokkal, aztán majd csak lesz valahogy!”, ezt hajtogatták. Alexander Berkman bebörtönözték, mire jóformán elfeledkeztek róla. Viszont Emma Goldmann személye és főleg a szabad szerelmet hirdető beszédei nagy hatással voltak, elsősorban a nőkre.

Ha olvassa a memoáromat, találkozik majd Maurice és Libby nevével. Nem szolgálhattam róluk részletekkel, mert még élnek, és akik ismerték őket, rájönnek, kikre gondolok, még ha a nevüket meg is változtattam. Különben meg írónak kell lenni ahhoz, hogy történetüket az igazságnak megfelelően adja vissza valaki. Azt gondoltam, magát érdekelné.

– Van időm, jobb dolgom úgy sincs – biztosítottam Peshkint.

– Helyes. Ötven év múlva bizonyára már senki sem emlékszik minderre. De maga még fiatal. Hány éves is? Még harmincöt sincs? Idősebbnek véltem.

– Júliusban leszek harminchárom.

– Nü, hiszen még csecsemő. Szóval, ezzel a Maurice-szal ezernyolcszázkilencvenhárom körül vagy kilencvennégyben, sőt, talán kilencvenötben ismerkedtem meg. Itt, az Egyesült Államokban az anarchisták csupán szövegeltek, míg Oroszországban csak úgy forrtak a hévtől. Rengeteg kisebb csoportra oszlottak. Volt a Csornaja Znamja (Fekete Zászló), a Hlebovolszkij (Kenyérkövetelők), a Bez-nacsalnyikok (Államtagadók). A legradikálisabbaknak a Bezmotivnyikok (Indíték-nélküliek) számítottak. Azt vallották, hogy mindenféle indíték nélkül szabad ölni, rabolni, gyűjtogatni, egyszerűen a hatalom megdöntése végett. Nem emlékszem, pontosan mikor, de bombát dobtak a varsói Bristol Szállóra. Maga akkor még meg sem született. Odesszában felrobbantottak egy hajót. Białystokban a bombájuk megölte az egyik bundista vezért, Ester Riskint. Idővel nyilvánvalóvá vált, hogy az anarchisták egy része egyszerűen bűnözővé züllött, ha ugyan nem voltak azok már a kezdetekkor.

Maurice alacsony, fekete szemű fiú volt, hosszú, göndör hajjal. Szakállt is viselt, egészen rövidet. A gyűléseinken mindig vadul ágált. Szégyellem bevallani, de minden tevékenységünk közül a csapnivalóan gyenge jom kippur-napi bál volt a legjelentősebb. Jom kippurkor bált rendezni ateista eretnekségnek számított, ráadásul nem-kóser ételt szolgáltak fel, lehetőleg disznóhúst, csak hogy bosszantsák a Mindenhatót. Az ilyen rendezvényeknek Maurice lett a lelke – no nem táncosként, hanem vezérszónokként. Hogy miből élt? Voltaképp semmit sem csinált. A felesége, Libby tartotta el. Női blúzokat varrt bolti megrendelésre. Bár azt hiszem, varrt férfiingeket is.

Ugyan zöldfűlűnek számítottam itt, mégis angolt tanítottam külföldieknek a Nevelési Központban. Épp albérletet kerestem. Amiben laktam, rettentően mocskos volt. A kaja meg ehetetlen. Valakitől hallottam, hogy Maurice-nak van kiadó szobája.

Maurice mókás fickó volt. Mindig köpenyt hordott, széles karimájú, fekete kalapot, lengő nyakkendőt. S bár alacsonynak és törekenynek látszott, a beszédei csak úgy izzottak. Amúgy kellemes hangja volt, de amint a kapitalizmusról kezdett beszélni, síkítóan élessé vált. Támadta azokat az anarchistákat, akik pusztán a propagandának éltek. Ő kizárólag a terrorban hitt. A felesége gyakran eljött meghallgatni, de az volt az érzésem, nem veszi túl komolyan a férjét. Valamivel magasabb volt nála, sötét bőrű, mutatós. Hosszúra növesztett haját hátul kontyban fogta össze – vagyis nem vágatta rövidre, mint az anarchista nők. Amikor mosolygott, arcán kis gödröcske jelent meg. Gyakran viselt rakott szoknyát és magas nyakú blúzt. Miközben Maurice Rockefellert ócsárolta, Libby a terem hátuljában lévő padon ülve ásítózott. Megegett, hogy a kötést is magával hozta.

Egyik este odamentem Maurice-hoz a beszéde után, és megkérdeztem, igaz-e, hogy van kiadó szobája. Örülni látszott, majd Libbyt is odahívta. Közölték, hogy

van egy tágas lakásuk az Attorney Streeten, és nagyon örülnének, ha valaki az ő körükből lenne a bérlő. A költözés abban az időben nekem egyszerűen ment. Annyi dolgom volt vele, hogy bepakoltam a zsákomba, és átvittem a Rivington Streetről az Attorney Streetre. A ház, ahol laktam, olyan helyen állt, amit ma nyomornegyednek hívnánk: harmadik emeleti, lift nélküli bérlakás. A végé a folyosón. Ha valaki fürödni akart, elment a borbélyhoz. A fürdő működtetése is a borbélyhoz tartozott. A szoba, amit kaptam, kicsi volt, az ablaka az utcára nézett, és minden bútora egy tábori vaságyból állt. De mi másra volt szükségem? Ahol addig laktam, hárman aludtunk egy alkóvban.

A lakás nappalijának ajtaja fölött tábla lógott: A MAGÁNTULAJDON BŰN – idézet Proudhontól. Godwin, Proudhon, Bakunyin, Kropotkin, Johann Most képe függött a falon, és persze a chicagói mártíroké. Maurice talán még Stirnert sem hagyta volna ki, de róla nem létezett ábrázolás. Egy könyvespolc szocialista és anarchista röpiratokkal volt telezsúfolva. Azt el is felejtettem mondani, hogy jómagam lelkes Stirner-követő voltam. De nemcsak Stirnert tanulmányoztam, hanem Feuerbachot is, akinek Stirner, mielőtt szembefordult volna vele, a tanítványa volt. Az eszményem az „egoista közösség” lett volna. „Tökéletes egoistává” szerettem volna válni, a „magán-világtörténelem” volt a vágyam, és készen álltam, hogy „megvédjem magamat és mindent, ami az enyém”. Ezek Stirner tételei voltak. Proudhon számára a magántulajdon volt a sátán, ezzel szemben Stirner az emberiség eszenciáját látta benne. A tolerancia fogalma mindannyiunk számára ismeretlennek számított. Miután kiderült, hogy nem értek egyet az ajtó fölötti felirattal, rögvést nagy vitába keveredtünk Maurice-szal.

Csak erre várt. Mindig készen állt a gyózkodásra. Én Stirnert kezdtem idézni, ő Proudhont.

A szobát koszt nélkül vettem ki, Libby mégis csinált nekem vacsorát. Hárman ültünk az asztal körül, Maurice hevesen ostorozta a magántulajdont és mindent, ami ezzel összefüggött. Megjósolta, hogy a forradalom után az olyan kifejezések, mint az „enyém” és a „tiéd”, el fognak tűnni a szótárból.

– És hogyan közlöd majd az örömhírt az apával – érdeklődtem –, hogy a feleséged gyermeket szült?

– A házasság intézménye meg fog szűnni! – kiáltotta Maurice. – Az egész a rabszolgaságra épül. Mi joga birtokolja az egyik ember a másikat?

Izgalomban csaknem az asztalra mászott.

– A tényérod, azaz a tényérunk – figyelmeztette Libby – mindjárt leesik, aztán üresen marad a gyomrunk. Ráadásul pecsétes lesz a nadrágunk.

Jót nevettem – ennek a nőnek van humorérzéke! De Maurice halálosan komolyan gondolta:

– Mit hülyéskedsz itt? Minden igazságtalanság és bűn a magántulajdonból származik. Vajon mért ugranak egymás torkának az imperialisták? Mért van kizsákmányolás? – Dühében Stirnernek sem kegyelmezett: – Micsoda ellentmondás, „az egoisták közössége”!

– Na és a szerelem? – kérdeztem. – Ha egy férfi szeret egy nőt, magának akarja megszerezni, nem másnak.

– A féltékenység nem természetes érzés – felelte Maurice. – A feudalizmus és a kapitalizmus terméke. Régen, amikor ősközösségben éltek, minden gyerek egyformán a közösséghez tartozott.

– Honnan tudod? – érdeklődött Libby.

– Hol élsz te? – méltatlankodott Maurice. – Ezek egyszerűen tények.

Bizonyítékul Buckle-t hozta fel, és még néhány történezt. Reggelig gyözköd-
tük egymást. Közben Libby elmosogatott. Aztán beszólt a nyitott konyhaajtóból:

– Holtfáradt vagyok. Nem hagynátok abba a vitát holnapig? Legalább nem un-
tok rá.

Maurice olyan izgatott volt, még csak nem is válaszolt.

– Akkor megyek aludni – folytatta Libby, majd hozzám fordult: – Az ágyad,
akarom mondani, az *ágyunk* készen van.

– Szeretője lett az asszony? – vágtam közbe.

Max Peshkin megemelte a szemöldökét:

– Magának tényleg van intuíciója. De ne vágjunk a dolgok elébe. A türelem is
fontos erény.

Azt elfelejtettem megemlíteni, hogy a vacsora után támadt egy kis nézeteltéré-
sem Libbyvel. Megkérdeztem, mivel tartozom az ételért, mire megsértődött:

– Nem vagyok a szakácsnőd – közölte. – Mint barátot hívtalak meg.

Másnap reggel adott reggelit is.

– Egyszer meghívni valakit rendben van – véltem –, de állandóan ingyen enni,
az megint más.

Öt dollárt kerestem hetente, ami már tisztos jövedelemnek számított. Kikö-
töttem, hogy nem eszem velük addig, amíg nem mond egy árat. Rövid alku után
megegyeztünk. Kifizethettem az ételt. Néhány nap múltán már régi barátokként
éltünk együtt. Eljártam bevásárolni az Orchard Street-i piacra. Vittem a csomagjait
a boltba be, boltból ki, akiknek dolgozott. Egészen jól tudott oroszul és lengyelül,
de az angol gyengén ment neki, így felajánlottam, hogy szívesen adok magánórá-
kat. Most ő akart fizetni *nekem*: ebből újabb vita kerekedett. De fiatalok voltunk, az
egészet fel sem vettük.

Mivel természetemnél fogva féltékeny vagyok, el sem tudom képzelni, hogy
más ne legyen az. Ügyeltem rá, nehogy féltékennyé tegyem Maurice-t. Ám úgy
tűnt, örül, hogy Libby és én jóban lettünk. Amikor egy ízben bejelentettem, hogy
sétálni megyek, ő javasolta, hogy Libby tartson velem.

– Micsoda dolog ez? – kérdezte Libby elpirulva. – Lehet, hogy egyedül akar
lenni.

– Az lehetetlen – felelte Maurice –, az ember szereti, ha van vele valaki.

Máskor két jegyet szereztem a Zsidó Színházba. Maurice megkért, vigyem ma-
gammal Libbyt.

– Egész nap a varrógépnél ül. Hadd szórakozzon egy kicsit – magyarázta.

Elvittem hát Libbyt a színházba, ahol Jacob Adlert láttuk játszani – a Nagy Sast,
ahogy nevezték – Godin egy melodramájában. Utána a Grand Streeten krumplis
gombócot ettünk. Az utcák zsúfolásig teltek emberekkel, akik már megvették a
másnap jiddis lapot, és úgy tárgyalták a vezércikket, mintha egy Second Avenue-i
színdarab lenne. Későn értünk haza, Maurice csak úgy sugárzott az örömtől: épp
beszédet írt a szabad társadalmak termékcseré-kereskedelméről. Mielőtt Libby le-
feküdt volna, hozzám fordult:

– Köszönöm a szép estét.

– A köszönet nem elég – szólt közbe Maurice.

– Mért, mit csináljak? Omoljak a lába elé?

– Legalább egy csókot kiérdemelt – vélte Maurice.

– Nem úgy neveltek, hogy idegeneket csókolgassak – vágott vissza Libby –, de ha úgy parancsolod, megteszem.

Odajött hozzám, két tenyere közé fogta az arcomat, és szájon csókolt. Meg kell mondjam, akkor én még szűz voltam. Akadtak kisebb kalandjaim, afféle romantikus, plátói szerelmek. Szemben velünk, az Attorney Streeten működött egy bordély, de az ottani lányoktól undorodtam. Különben is, hogyan jön ahhoz egy idealista, hogy hasznot húzzon a fehér rabszolgaságból? Az egész kapitalista intézmény, a Morgan and Compay-féléknek való passzió.

Aznap Maurice fáradt volt, és Libbyvel együtt ment az ágyba. A szobámban csak egy gázlámpa égett. Ritkán fordult elő, hogy a lámpa eloltása előtt elaludtam volna. Nyílt az ajtó, és Libby jelent meg hálóingben és papucsban. Haja kibontva omlott a vállára.

– Ha nem akarsz már olvasni, eloltom a lámpát – mondta. – Kár pocskékolni a gázt – és mosolygott, sőt kacsintott hozzám.

Több mint negyven év telt el azóta, mégis úgy tűnik, mintha tegnap történt volna. Azon az éjszakán túl nyugtalan voltam. Libby csókja felizgatott, nem is annyira a csók, hanem inkább ahogy az arcomat fogta. A keze meleg volt, szinte forró.

Mégis, egy idő után elaludtam. Tél volt, hosszú éjszakákkal. Úgy ébredtem, hogy nem tudtam, egy órát aludtam-e, vagy hetet. A szoba nem volt teljesen sötét, bevilágított az utcai lámpa. Egyszerre megpillantottam Libbyt. Ott állt az ágyam mellett. Bár szabadgondolkodónak hittem magam, néhány pillanatra nőtestű démonnak képzeltem, olyan Lilit-szellemnek, aki bűnre csábítja a jesíva-növendékeket.

– Libby... – nyögtem.

Erre lehajolt, halk hangjában egyaránt érződött szenvedély és csúfondárosság:

– Engedj az ágyadba. Fázom.

Majd' szörnyet haltam a félelemtől. A fogam összekocant:

– Hol van Maurice?

– A beleegyezését adta – válaszolta Libby. – Nem kíván semmit sem birtokolni.

Ha ma történne velem valami hasonló, valószínűleg szívrohamot kapnék, de akkoriban huszonhárom voltam, forrt a vérem. Füttyültem mindenre. Nemrégiben olvastam, hogy egy negyvennapos koplalásra fogott ember patkányt evett. Létezik egyfajta veszély, ami minden más érzéket eltompít. Csak amikor félóra múlva Libby ott hagyott, akkor fogtam fel egyáltalán, mi történt. De olyan kimerült voltam, hogy nem bírtam ébren maradni.

A következő reggel mindhárman együtt reggeliztünk a konyhában, mint rendesen. Maurice nagyon ünnepélyesnek tűnt, szinte boldognak.

– Nem, képtelen vagyok rá, hogy vizet prédikáljak és bort igyak – mondta. – Hiszen úgy élünk itt, mint a testvérek.

Akkoriban még sok mindent nem tudtunk, amit ma már tudunk. De én olvastam Forelt és tán Krafft-Ebinget, már nem emlékszem pontosan, és megértettem, hogy mindez nem pusztán önzetlenség. Vannak férfiak, sőt nők is, akiknek leküzdhetetlen vágyuk van a közöskedésre. Nekem pokoli szerencsém volt, mindent megkaptam egyszerre: szobát, ételt, szeretőt. Maurice-ból csak úgy áradt felém a barátság. Egekig magasztalt. Meg is csókolt. Ha beszédet mondott, Libbyvel az első sorból kellett hallgatnom. Ezentúl mindig talált valami ürügyet, hogy ne kelljen

vitatkozni velem. Stirner kivételével mindenben hajlandó lett kiegyezni velem. Stirnert viszont továbbra is irgalmatlanul szapult. Akkoriban Stirnert még nem fordították le jiddisre, az elvtársaink keveset tudtak róla. De Maurice minden alkalommal támadta. Valójában ő tette ismertté a Lower East Side-on.

Két év telt el, úgy vélem, a legszebb éveim. Egy idő után a fizetésemet – a fizumat, ahogy amerikaiasan mondtuk – odaadtam Libbynek. Csuda dolgokat művelt azzal az 5 dollárral. A végén már azt hittem, emelést kaptam. Libby etetett, ruházott, kényeztetett. Nem volt titok. A Lower East Side akár egy kis falu. És Maurice sem rejtegette a viszonyunkat. Inkább dicsekedett vele. A barátaink pedig szorgalmasan tárgyalták a dolgot. Mind azt kérdezték: mi lesz, ha jön a baba? De vigyáztunk rá, hogy ne jöjjön.

Egy idő után minden szép lassan csordogált, és azt vettem észre, hogy Libby már nem olyan szenvedélyes. Az Attorney Street-iek megszóltak minket. Libbynek éltek itt *landsleit*jai, akik írtak az óhazába, elbeszélve a gyalázatot, amit műveltünk. Egyesek még elüldözésünkkel is fenyegetőztek. Azt terveztük, hogy Nyugaton telepszünk le. Valahol Oregonban még léteztek a szocialisták és utópisták által alapított első közösségek maradványai. Ezek a közösségek azért hulltak szét, mert minden egyes tagnak megvolt a maga külön elmélete, és nemcsak arról, hogyan kell felszabadítani az emberiséget, hanem a szénaboglyarakás és a tehénfejés kérdésében is. Sok tag ellustult, megtagadta a munkát. Néhányan begolyóztak.

Am egyszerre mindenkit egy szenzációs hír kezdett foglalkoztatni: egy húsz évig szibériai kényszermunkára ítélt orosz forradalmárnak sikerült megszöknie, és hetekig, hónapokig tartó, erdőn, tundrán át való vándorlás után kijutott Amerikába. Elért a Csendes-óceánig, majd teherhajón, potyautasként San Franciscóba utazott. Lehet, hogy nem hiszi el, de most, ha megöl, se tudnám megmondani, hogy hívták. Tán Barusin? Nem, Kahusin? Ez sem. Az a baj az öregkorral, hogy az embernek kiesnek a nevek a fejből. De szerepel a könyvemben. Az viszont hamar kiderült, hogy nem annyira volt forradalmár, mint megrögzött hazudozó, igazi sarlatán. És nem bombarobbantásért ítélték el, ahogy ő mesélte, hanem rablásért. Mégis a feje tetejére állított mindent. Azt képzeltük, hogy a forradalom egyik oszlopa látogatott el New Yorkba, és csak azért nem fedi fel valódi kilétét, mert vissza akar térni Oroszországba. A jiddis újságban megjelent egy hirdetés, miszerint beszédet tart a belváros egyik legnagyobb előadótermében. Még olyan célzások is jártak, hogy egy orosz arisztokrata lázadó fia lenne. Semmi sem volt belőle igaz. Az viszont igen, hogy orosz volt, és nem zsidó – óriási szőke, kék szemű alak, aki tisztán beszélt az oroszul. Számunkra ez volt a különbségtétel alapja. Sok hittestvérünk jött vendégségbe Oroszországból – alacsony, sötét bőrű emberek –, akik mind akcentussal beszéltek oroszul. E körül az orosz körül olyan hírverést csaptak, hogy lelkes hívek százai szorultak ki az előadóból. Kinn ácsorogtak, köztük én is. Ugyanis későn érkeztem. Maurice-t bemutatták neki, Libbynek az első sorban volt a helye. Azt persze nem hallottam, amit Maurice mondott, de ennek a moszkovitának olyan hangja volt, mint egy oroszlának. Emlékszem, miután már tíz perce beszélt, így szóltam egy mellettem állóhoz:

– Akkor forradalmár ez, amikor én tatár.

Egy egész regényt lehetne írni belőle, én csak a száraz tényeket mondom el: Libby beleszeretett ebbe az oroszba. Ahogy később mesélte, egyszerre csak ránézett, és tudta, hogy a sorsa megpecsételődött.

Furcsa, hogy a viszonyunk minden apró, kezdeti mozzanatára emlékszem, de azt, miképp fejeződött be, elfelejtettem. Azt hiszem, azon az éjszakán nem aludtam Maurice-éknál. Úgy lehetett, hogy Maurice az előadás után magukhoz vitte az orosz, nekem valahova máshova kellett mennem. Minden olyan hirtelen történt. Az egyik nap még mindent megkaptam Maurice házatól, másnap pakolhattam és mehettem. Maurice és Libby valósággal belebolondult az oroszba. Maurice talán még a nőnél is inkább. Na, innentől ez már freudizmus. Mi legfeljebb csak minősíthetjük ezt a fajta viselkedést. Ilyen az ember, ha valaminek nevet tud adni, az megszűnik talánynak lenni. De mi akkor nem tudtuk. Vagy ha mégis, nem tudunk róla. Emlékszem, vittem a zsákomat az East Broadway-n, és néhány lépés után folyton megtorpantam. Úgy űzettem ki a paradicsomból, hogy még a bűnömöt se tudtam.

Egy-két hónap múlva az orosz csaló lelepleződött. Levél jött Oroszországból, amiben minden jogától megfosztották. De addigra én is észhez tértem. Rájöttem, hogy a Maurice-féle emberek egyszerű bálványimádók. És Libby az együttélés folyamán hasonult hozzá. Akkor döbrentem rá, amikor másvalaki kedvéért oly könnyen lemondtak rólam, és az egészben semmi olyan megfogható nem volt, amivel kezdeni lehetett volna valamit. Mi jó is származhat egy fiatalember számára abból, ha együtt él egy ilyen hitehagyott házaspárral? Nem sokkal később találkoztam azzal a nővel, aki a feleségem lett, majd gyermekeim anyja. Néhány éve halt meg.

Hogy mi lett Libbyvel és Maurice-szal? Elváltak. A föld és ég ura nem engedte, hogy ez folytatódjék. Libby egy idősebb gyógyszerészhez ment feleségül, Maurice pedig, ha nem tévedek, Oregonba ment, és ott is maradt, míg a kolónia föl nem bomlott. Egy nálánál öregebb, csúnya nővel jött össze. Ő és Libby is teljesen szakítottak a mozgalommal. Maurice-szal sok év után Miami Beachen találkoztam újra. Egy jól menő apartmant, egy Meridian Avenue-i házat kerestem, amit úgy ajánlottak. Beléptem a hallba, és megláttam Maurice-t. Ő volt a tulaj. Az egyik női bérlő épp amiatt veszekedett vele, mert nem volt meleg víz. Maurice meghízott, bőre petyhüdtlen lógott. Miami Beach-i divat szerint öltözködött, sortban, rózsaszín virágos ingben. Megkopaszodott.

Álltam egy ideig, és hallgattam, majd odamentem hozzá, és megszólítottam:

– Maurice, drága öregem, „A magántulajdon bűn”!

Erre a nyakamba borult, és sírt, mint egy gyerek. Akkorra már elvált második feleségétől is, majd újra megnősült. Felajánlott nekem egy lakosztályt, nagyon jutányosan. A felesége eldicsekedett, hogy a húsos táskáját az egész világon ismerik, de nem volt sok kedvem végighallgatni a badarságait. Ráadásul a harmadik felesége még a másodiknál is rondább volt.

– És mi történt Libbyvel? – kérdeztem.

Max Peshkin behunyta a szemét.

– Ő is ott van már, ahová mindnyájan próbálunk eljutni: egy jobb világban.

MÉHES KÁROLY fordítása